

บทความปริทัศน์ การศึกษาไทย: จากอดีต ปัจจุบัน สู่อนาคต

ปริยาภรณ์ ตั้งคุณานันต์
PariyapornTungkunanan

รองศาสตราจารย์ สาขาวิชาครุศาสตร์อุตสาหกรรม คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
pariyaporn.tu@kmitl.ac.th, pariya2511@gmail.com

บทนำ

การศึกษาถือกำเนิดขึ้นพร้อมกับการกำเนิดของมนุษย์ เหตุเพราะเมื่อมนุษย์ถือกำเนิดขึ้นมา มนุษย์จำเป็นต้องศึกษาสิ่งต่าง ๆ รอบตัว โดยผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 โดยการจดจำ เรียนรู้ และนำไปปรับใช้ เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข ท่ามกลางสภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงสำหรับประเทศไทยก็เช่นเดียวกัน การจัดการศึกษามีวิวัฒนาการตั้งแต่อดีตเรื่อยมาจนถึงปัจจุบันอาจเป็นเพราะมีปัจจัยทั้งภายในและภายนอกประเทศทำให้การศึกษาต้องมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบ หรือวิธีการกล่าวคือ ปัจจัยภายในเกิดจากความต้องการพัฒนาสังคมให้มีความเจริญและทันสมัย ส่วนปัจจัยภายนอกเกิดจากกระแสความเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกทั้งด้านเศรษฐกิจและการเมือง ตลอดจนการติดต่อสื่อสาร ทำให้การศึกษาของประเทศไทยต้องปรับตัวให้ทันสมัยและมีการพัฒนาให้ทัดเทียมกับนานาประเทศ

เหยื่อหลังการศึกษาไทยในอดีต

จากการศึกษาหนังสือ ตำรา ของภิญโญ สาร [1] และ สมุนทิพย์ บุญสมบัติ [2] พบว่าการศึกษาของไทยในสมัยกรุงสุโขทัยเป็นราชธานี จนถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น ได้แบ่งการจัดการศึกษาออกเป็น 2 ประเภทคือ ประเภทแรกฝ่ายอาณาจักรเป็นผู้จัด ประเภทที่สองฝ่ายพุทธจักรเป็นผู้รับผิดชอบ จัดการศึกษาโดยฝ่ายอาณาจักรสำหรับผู้ชายที่เป็นทหาร ให้เล่าเรียนเกี่ยวกับมวย กระบี่กระบองและอาวุธต่าง ๆ ตลอดจนวิธีการบังคับม้า ช้าง ตำราพิชัยยุทธ์ ส่วนพลเรือนผู้ชายเรียนคัมภีร์ไตรเวท โหราศาสตร์เวชกรรม เนื้อหาวิชาที่สอนเป็นแบบไตรภาค คืออ่าน เขียน และคิดเลข ส่วนพลเรือนผู้หญิงให้เรียนวิชาช่างสตรี การปัก การเย็บ การถักทอ นอกจากนั้นมีการอบรมบ่มนิสัย กิริยามารยาท การทำอาหารการกิน

ต่อมาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ. 2411-2453) ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งโรงเรียน

ขึ้นตามวัดในมณฑลต่างๆ อีกทั้งทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งกรมศึกษาธิการขึ้น และให้โรงเรียนต่างๆ ขึ้นกับกรมศึกษาธิการทั้งหมด ต่อมาทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ยกฐานะกรมศึกษาธิการเป็นกระทรวงธรรมการ โดยให้ศึกษา 2 ประเภทวิชาคือ 1) วิชาสามัญศึกษา ได้แก่ การอ่าน การเขียน เลข บัญชี และศีลธรรม 2) วิชาวิสามัญศึกษา ได้แก่ความรู้ในการประกอบอาชีพ ที่ทุกคนไม่จำเป็นต้องรู้เหมือนกัน ได้แก่ วิชาครู แพทย์ ช่างและวิชาชีพอย่างอื่น ในการเปลี่ยนแปลงของรูปแบบการจัดการศึกษาไทยในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ศาสตราจารย์ ดร.สิปปนนท์ เกตุทัต [3] ได้กล่าวในคราวบรรยายเนื่องในการสัมมนาทางวิชาการ 5 ทศวรรษ สกศ. กับการพัฒนาการศึกษาไทย วันเสาร์ที่ 16 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2545 ว่าเป็น “การปฏิรูปการศึกษาครั้งที่หนึ่ง: การศึกษาเพื่อความทันสมัย”

ภายหลังที่ประเทศไทยได้เปลี่ยนแปลงการปกครอง เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 การศึกษาของไทยสมัยหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง (พ.ศ. 2475 - พ.ศ. 2503) จากหนังสือ ตำราของภิญโญ สาร [1] และพิพัฒนา วิเชียรสุวรรณ [4] ได้ให้ข้อมูลว่า คณะราษฎรซึ่งเป็นกลุ่มบุคคลที่รวมตัวกันเปลี่ยนแปลงการปกครองได้กำหนดความมุ่งหมายของการศึกษา คือ “ให้พลเมืองทุกคน ไม่เลือกเพศ ชาติ ศาสนา ได้รับการศึกษาตามควรแก่อัตภาพ เพื่อประกอบอาชีพที่จะเกิดประโยชน์แก่บ้านเมือง” โดยให้มีการศึกษาจาก 3 ด้าน คือ “จากธรรมชาติ จากการทำงาน และจากการสมาคม” และแบ่งการศึกษา เป็น 3 ส่วนคือ จริยศึกษา พุทธิศึกษา และพลศึกษา ศาสตราจารย์ ดร.สิปปนนท์ เกตุทัต [3] ได้กล่าวว่า เป็นความพยายามในการปฏิรูปการศึกษาครั้งที่สอง: การศึกษาเพื่อชีวิตและสังคม ในปี พ.ศ. 2494 สมัยจอมพล ป.พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี ได้เพิ่มจุดเน้นการจัดการศึกษาของไทยอีก 1 ส่วน ผสมกับจุดเน้นเดิม 3 ส่วน รวมเป็น 4 ส่วนคือ พุทธิศึกษา จริยศึกษา พลศึกษา และหัตถศึกษา

จากการบรรยายของศาสตราจารย์ ดร.สิปปนนท์ เกตุทัต [3] ได้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า เมื่อวันที่ 25 มิถุนายน พ.ศ. 2517 โดยมีนายสัญญา ธรรมศักดิ์ ซึ่งดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีในขณะนั้น ได้แต่งตั้งคณะกรรมการวางพื้นฐานเพื่อปฏิรูปการศึกษาของประเทศไทยขึ้น คณะกรรมการฯ ได้มีการศึกษาวิเคราะห์ วิจัย อย่างกว้างขวางรวมทั้งฟังความคิดเห็นจากบุคคลกลุ่มต่างๆ ทั้งระดับบนและล่าง และสรุปปัญหาได้ 3 ประการ คือ 1) สภาพรอบโลกและประเทศเปลี่ยนไปอย่างกว้างขวางแต่การศึกษาก็ได้เปลี่ยนไปตามหรือเปลี่ยนไปนำสังคม 2) การศึกษาควรเป็นสื่อปรับความเข้าใจระหว่างคนกลุ่มต่างๆ ในประเทศแต่ก็มิได้มีบทบาทมากนัก 3) เมื่อพิจารณาเนื้อหาของการศึกษา การศึกษาเองก็อ่อนล้า อู้วย้ายไม่เสมอภาค คุณภาพอ่อน จึงตั้งโจทย์เชิงหลักการไว้ 4 ข้อคือ 1) การศึกษาที่พึงประสงค์มีลักษณะอย่างไร 2) รัฐจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ด้วยความมุ่งหมายอะไร 3) ใครคือผู้ที่ควรได้รับประโยชน์สูงสุดและจะจัดการศึกษาเพื่อใคร 4) จะจัดการศึกษานั้นอย่างไร อีกทั้งคณะกรรมการฯ ได้สรุปข้อเสนอไว้ 10 ประการ คือ

- 1) ความเสมอภาคทางการศึกษา
- 2) โครงสร้างระบบการศึกษา จากเดิม 4:3:3:2 เป็น 6:3:3
- 3) ระบบบริหารการศึกษา: เอกภาพในนโยบาย
- 4) เนื้อหาสาระและกระบวนการเรียนรู้ยืดหยุ่น
- 5) บทบาทและฐานะของครู: ยกย่องวิชาชีพและพัฒนาครู
- 6) อุดมศึกษากว้างขวางหลายระบบย่อย
- 7) การจัดการศึกษาเอกชน รัฐสนับสนุนคุณภาพ
- 8) การลงทุนทางการศึกษาระดมทรัพยากรจัดสรรให้เหมาะสม
- 9) ปรับกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษา
- 10) ปฏิรูปโครงสร้างอื่นให้สอดคล้อง

ก่อนที่จะมีการปฏิรูปการศึกษาของประเทศไทยอีกครั้งตามข้อเสนอของคณะกรรมการวางพื้นฐานเพื่อปฏิรูปการศึกษาของประเทศไทย ปี พ.ศ. 2535 โดยนายอานันท์ ปันยารชุน นายกรัฐมนตรีในสมัยนั้น ได้ปรับปรุงแผนการศึกษาชาติเพื่อให้ระบบการศึกษาสนองตอบความต้องการและความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคมไทยอย่างรวดเร็ว โดยมุ่งจัดการศึกษาที่เน้นการพัฒนาบุคคลใน 4 ด้าน คือ ด้านปัญญา ด้านจิตใจ ด้านร่างกาย และด้านสังคม ตลอดจนมีความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพและสามารถพึ่งตนเองได้

มองดูการศึกษาไทยในปัจจุบัน

ในปี พ.ศ. 2540 กล่าวได้ว่าเป็นช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อของประเทศไทย สืบเนื่องจากกระแสโลกาภิวัตน์อันเกิดจากความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ทำให้โลกอยู่ในภาวะไร้พรมแดน คนไทยมีโอกาสเรียนรู้ รับข้อมูลข่าวสารรอบโลกที่หลากหลาย หากใครและสังคมใดไม่รู้เท่าทันก็就会被เปรียบเทียบกับโลกที่มีการแข่งขันสูง ด้วยเหตุดังกล่าวภาคเอกชนในประเทศไทยและนักวิชาการได้เล็งเห็นเรื่องนี้มากกว่า 10 ปี ดังนั้นภาคเอกชนในประเทศไทยและนักวิชาการ 4 คน จึงได้หารือร่วมกันและเห็นว่าต้องปฏิรูปการศึกษา จึงได้ร่วมกันจัดตั้งคณะศึกษาการศึกษาไทยในยุคโลกาภิวัตน์ เพื่อศึกษาและเสนอแนะการปฏิรูปการศึกษา ร่วมกันทำงานวางยุทธศาสตร์ไว้ 4 ชั้นคือ 1) จุดประกาย 2) ขยายความคิด 3) พิชิตความเปลี่ยนแปลง และ 4) ออกแรงผลักดันสู่ความสำเร็จ ซึ่งศาสตราจารย์ ดร.สิปปนนท์ เกตุทัต [3] ได้กล่าวว่า เป็นการปฏิรูปการศึกษาครั้งที่สาม: การศึกษาเพื่อนำทางสู่สังคมแห่งปัญญาและการเรียนรู้

คณะศึกษาการศึกษาไทยในยุคโลกาภิวัตน์ ได้กระตุ้นระดมให้องค์กรต่างๆ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ประชาชน ฯลฯ ร่วมงานกับระดับรากหญ้า จากล่างสู่บนร่วมกันผลักดันรัฐบาลฝ่ายบริหาร และฝ่ายนิติบัญญัติ ให้รวมพลังกันปฏิรูปการศึกษา จนกระทั่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งได้รับการพิจารณาทั่วประเทศกว่า 1,000 เวที ประชาชนร่วม 100,000 คน เห็นชอบในหลักการร่างพระราชบัญญัติฯ นี้จึงผ่านสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาอย่างเป็นเอกฉันท์ โดยไม่มีผู้ใดคัดค้านเลย หัวใจของการปฏิรูปการศึกษาครั้งที่สามและพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งมี 78 มาตรามีเพียง 3 ประการคือ

- 1) บุคคลทุกคนมีสิทธิและโอกาสเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพเสมอกันตลอดชีวิตและในช่วงการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย
- 2) ปฏิรูประบบและกระบวนการเรียนรู้โดยถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด ให้รู้วิธีเรียนรู้
- 3) ระดมและกระจายทรัพยากรจัดการศึกษาให้

กว้างขวางทั่วถึงและเป็นธรรมให้ประชาชนมีส่วนร่วม

ต่อมาในปี พ.ศ. 2553 สมัยนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ เป็นนายกรัฐมนตรี ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 [5] โดยการจัดการศึกษามีความมุ่งหมายและหลักการ ดังนี้ มาตรา 6 “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับ

ผู้อื่นได้อย่างมีความสุข” มาตรา 7 “ในกระบวนการเรียนรู้ ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมือง การปกครอง ในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิหน้าที่เสรีภาพ ความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวม และของประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และความรู้อันเป็นสากล ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง” มาตรา 8 การจัดการศึกษาให้ยึดหลักดังนี้

- 1) เป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน
- 2) ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
- 3) การพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง

ทิศทางการจัดการศึกษาของประเทศไทยตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2545-2559 [6] ก็เป็นไปอย่างสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 โดยมีจุดเน้นคือ “สอนให้นักเรียน เก่ง ดี มีสุข” และวัตถุประสงค์ของแผนคือ

- 1) เพื่อพัฒนาคนอย่างรอบด้าน และสมดุลเพื่อเป็นฐานหลักของการพัฒนา
- 2) เพื่อสร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมคุณธรรม ภูมิปัญญา และการเรียนรู้แนวนโยบายเพื่อดำเนินการ
- 3) เพื่อพัฒนาสภาพแวดล้อมของสังคมเพื่อเป็นฐานในการพัฒนาคน และสร้างสังคมคุณธรรม

ในการนี้แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2545-2559 ได้มีการปรับปรุงให้สอดคล้องกับทิศทางการเปลี่ยนแปลงของประเทศไทย ภายใต้ชื่อว่า “แผนการศึกษาแห่งชาติฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2552-2559” [7] ประเด็นหลักและกรอบแนวคิดของแผนฯ คือ “ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ยึดทางสายกลางอยู่บนพื้นฐานของความสมดุลพอดี รู้จักพอประมาณ อย่างมีเหตุผล มีความรอบรู้เท่าทันโลก เพื่อมุ่งให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน และความอยู่ดีมีสุขของคนไทย เกิดการบูรณาการแบบองค์รวม ที่ยึดคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาอย่างมีคุณภาพทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง สิ่งแวดล้อม” เจตนารมณ์ของแผนคือ “มุ่งพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมที่มีความเข้มแข็ง และมีคุณภาพ 3 ด้าน คือ เป็นสังคมคุณภาพ สังคม

แห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ และสังคมสมานฉันท์และเอื้ออาทรต่อกัน”

แลหน้าการศึกษาไทยในอนาคต

จวบจนศตวรรษที่ 21 การศึกษาก็ยังคงได้รับการคาดหวังให้ทำหน้าที่ต่างๆ มากมายทั้งทางสังคมการเมือง และเศรษฐกิจ นับตั้งแต่การช่วยให้ประชาชนอ่านออก เขียนได้ คิดเป็น เรียนรู้จริยธรรม และความเป็นพลเมือง ตลอดจนพัฒนาทักษะทางเศรษฐกิจ ซึ่งจะช่วยเพิ่มความเท่าเทียมในสังคมในระยะยาว เฉพาะอย่างยิ่งในศตวรรษที่ 21 ซึ่งประชาชนต้องการทักษะการคิดและการดำรงชีวิตที่แตกต่างจากอดีตที่ผ่านมาอย่างมีนัยสำคัญ ภายใต้ความท้าทายใหม่ การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ต้องใช้เทคโนโลยีที่มีชีวิต มีพลวัต มีปฏิสัมพันธ์ เชื่อมต่อ และมีส่วนร่วม ผสมผสานเข้ากับเนื้อหาและวิธีการสอนเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้แบบใหม่ [8] ดังนั้นการจัดการศึกษาของประเทศไทยในอนาคตจึงควรเปิดมุมมองออกไปยังมิติต่าง ๆ ของโลก โดยมุมมองที่น่าสนใจและเป็นข้อชวนคิดคือ

1. จุดมุ่งหมายของ “ข้อริเริ่มระดับโลกว่าด้วยการศึกษาดังกล่าวก่อน” (Global education first initiative: GEFI)

จากการศึกษาเอกสารข้อริเริ่มระดับโลกว่าด้วยการศึกษาดังกล่าวก่อนขององค์การศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ ซึ่งแปลโดยกลุ่มความร่วมมือกับต่างประเทศและวิเทศสัมพันธ์ สำนักนโยบายความร่วมมือกับต่างประเทศ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา [9] ซึ่งเป็นประเด็นที่ Mr.BAN Ki-moon ได้กล่าวในเวทีการประชุมสมัชชาใหญ่สหประชาชาติ ครั้งที่ 67 ปี พ.ศ. 2555 เพื่อให้ประเทศสมาชิกได้ถือเป็นคำมั่นสัญญาร่วมกันในการจัดการศึกษาของทั่วโลก โดยจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาดังกล่าวก่อนว่าด้วยการศึกษาดังกล่าวก่อนของสหประชาชาติประกอบด้วย 1) ส่งเสริมให้เด็กทุกคนได้เข้าเรียน 2) การปรับปรุงคุณภาพการเรียนรู้ และ 3) การสร้างความเป็นพลเมืองโลก (Foster Global Citizenship)

2. ทักษะเพื่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 (21st Century Skills)

จากเอกสารของศาสตราจารย์ นายแพทย์วิจารณ์ พานิช [10] ได้กล่าวถึง การศึกษาในศตวรรษที่ 21 ต้องเตรียมคนออกไปเป็นคนที่ใช้ความรู้ (Knowledge Worker) และเป็นบุคคลพร้อมเรียนรู้ (Learning Person) ที่มีทักษะสูงในการเรียนรู้และปรับตัว ทักษะของคนในศตวรรษที่ 21 ที่คนทุกคนต้องเรียนรู้ตั้งแต่ชั้นอนุบาลไปจนถึงมหาวิทยาลัยและตลอดชีวิตคือ 3R x 7C

3R ประกอบด้วย

- Reading (อ่านออก)
- (W)riting (เขียนได้)
- (A)Rithmetic (คิดเลขเป็น)

7C ประกอบด้วย

- Critical thinking & problem solving (ทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และทักษะในการแก้ปัญหา)
- Creativity & innovation (ทักษะด้านการสร้างสรรค์และนวัตกรรม)
- Cross-cultural understanding (ทักษะด้านความเข้าใจต่างวัฒนธรรมต่างกระบวนทัศน์)
- Collaboration, teamwork & leadership (ทักษะด้านความร่วมมือ การทำงานเป็นทีมและภาวะผู้นำ)
- Communications, information & media literacy (ทักษะด้านการสื่อสาร สารสนเทศ และรู้เท่าทันสื่อ)
- Computing & ICT literacy (ทักษะด้านคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร)
- Career & learning skills (ทักษะอาชีพและทักษะการเรียนรู้)

3. คุณลักษณะเด็กไทยที่สอดคล้องกับประชาคมอาเซียน

กระทรวงศึกษาธิการ [11] ได้กำหนดนโยบายพัฒนาการศึกษาของประเทศไทยตามปฏิญญาอาเซียนด้านการศึกษา และได้กำหนดคุณลักษณะเด็กไทยสู่ประชาคมอาเซียน ประกอบด้วย 3 ด้าน ดังนี้

● ด้านความรู้

1. มีความรู้เกี่ยวกับประเทศอาเซียนในด้านการเมืองและความมั่นคง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม
2. มีความรู้เกี่ยวกับอาเซียน

● ด้านทักษะ/กระบวนการ

1. ทักษะพื้นฐาน
 - สื่อสารได้อย่างน้อย 2 ภาษา (ภาษาอังกฤษและภาษาประเทศในอาเซียนอีกอย่างน้อย 1 ภาษา)
 - มีทักษะในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างสร้างสรรค์
 - มีความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสันติวิธี
 - มีความสามารถในการทำงานและอยู่ร่วมกับผู้อื่น
2. ทักษะความเป็นพลเมือง/ความรับผิดชอบต่อทางสังคม

3 ทักษะการเรียนรู้และพัฒนาตน

● ด้านเจตคติ

1. มีความภูมิใจในความเป็นไทย/ ความเป็นอาเซียน
2. ร่วมกันรับผิดชอบต่อประชาคมอาเซียน

3. มีความตระหนักในความเป็นอาเซียน

4. มีวิถีชีวิตประชาธิปไตยยึดมั่นในหลักธรรมาภิบาล สันติวิธี/สันติธรรม

5. ยอมรับความแตกต่างในการนับถือศาสนา

6. ดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

4. กรอบทิศทางแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2574 (ร่าง) [12]

วิสัยทัศน์

“ให้ความสำคัญกับการสร้างระบบการศึกษาที่มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ เพื่อเป็นกลไกหลักของการพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถของทุนมนุษย์ และรองรับการศึกษา การเรียนรู้ และความท้าทาย ที่เป็นพลวัตของโลกศตวรรษที่ 21”

จุดมุ่งหมาย

“การศึกษาเป็นเครื่องมือ/กลไกในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มี **ความเป็นพลเมือง** (เป็นคนดี มีวินัย เป็นพลเมืองที่ดีและมีคุณภาพของสังคม ประเทศ และของโลก) มี**ทักษะความรู้ความสามารถและสมรรถนะ**ในการปฏิบัติงานที่ตอบสนองความต้องการของตลาดแรงงาน และการพัฒนาประเทศ (สามารถเรียนรู้ได้ตามความถนัดความสนใจ) และ**ดำรงชีวิตในสังคมอย่างมีความสุข** (มีงานทำ มีอาชีพ มีรายได้ รวมทั้งสามารถปรับตัวและดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจและสังคมพหุวัฒนธรรมที่เป็นพลวัตในโลกศตวรรษที่ 21 ด้วยปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง)”

บทวิเคราะห์การศึกษาไทย: จากอดีต ปัจจุบัน สู่อนาคต

จากเอกสาร หนังสือ ตำรา ที่ผู้ปริทัศน์ได้ศึกษา สรุปประเด็นสำคัญ และนำเสนอข้างต้น จะเห็นได้ว่าการศึกษาของประเทศไทยกว่า 700 ปีที่ผ่านมา ยังคงทำหน้าที่เป็นเครื่องมืออันทรงพลังในการพัฒนาคนให้มีศักยภาพ เพื่อเป็นปัจจัยสนับสนุนการแข่งขันของประเทศสู่ความยั่งยืน โดยมีภาครัฐเป็นผู้ขับเคลื่อนหลักเพื่อให้คนไทยได้เข้าถึงการศึกษาอย่างทั่วถึงและเท่าเทียม อีกทั้งจุดมุ่งหมายของการศึกษายังคงเป็นไปเพื่อให้คนมีความรู้ มีทักษะ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ พร้อมทั้งจะดำรงชีวิตท่ามกลางการเปลี่ยนแปลง การปฏิรูปการศึกษาของประเทศไทยที่ดำเนินมาอย่างต่อเนื่อง จากการศึกษาสู่ความทันสมัย ที่ปรับเปลี่ยนรูปแบบการศึกษา ให้เป็นการศึกษาในระบบ มีระเบียบ วิธีการ แบบแผน ทิศทางที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น สู่การจัดการศึกษาเพื่อชีวิตและสังคม ที่มุ่งเน้นให้คนไทยเข้ารับการศึกษามากขึ้น เรียนรู้เพื่อตอบสนองความต้องการของตนเอง และนำความรู้ไปประกอบ

อาชีพให้สอดคล้องกับการเจริญเติบโตของประเทศ ซึ่งอาจมีผลกระทบต่อการดำรงชีวิตของเยาวชนไทยในอดีต ที่ทั้งถิ่นฐานบ้านเกิดเพื่อเข้ามารับการศึกษาและประกอบอาชีพในเมืองใหญ่ ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่าการศึกษาเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้คนไทยส่วนหนึ่งล้ม และไม่สนใจรากเหง้าของตนเอง มุ่งเน้นการประกอบอาชีพเพื่อประโยชน์ส่วนตน โดยทอดทิ้งภูมิปัญญา ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรมของท้องถิ่น

ขณะที่คนไทยส่วนหนึ่งยังคงอยู่กับการศึกษาเพื่อชีวิต ยังมีคนไทยอีกกลุ่มหนึ่งที่ตระหนักถึงความท้าทายใหม่ของโลก และมองมิติการศึกษาเพื่อสังคม ที่ถูกละเลยมาเป็นเวลานาน ได้ช่วยกันออกแรงผลักดันการศึกษาของประเทศไทย ให้พัฒนาไปสู่การเรียนรู้เพื่อความเป็นพลเมืองไทย และมุ่งสู่ความเป็นพลเมืองโลก โดยมีพัฒนาการของการเรียนรู้ที่เติบโตแบบขั้นบันได คือ รู้จำ-เข้าใจ-นำไปใช้-วิเคราะห์-สังเคราะห์-ประเมินค่า อนาคตการศึกษาของประเทศไทย ทุกภาคส่วนตระหนัก เห็นความสำคัญ และพยายามปรับเปลี่ยนเนื้อหา รูปแบบ และวิธีการจัดการเรียนรู้ ให้คนไทย และสังคมไทยอุดมไปด้วยปัญญา โดยนำพลังของเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลง โดยมีการอ่านออก เขียนได้ คิดเลขเป็น เป็นฐานของการเรียนรู้ตั้งแต่อดีต ปัจจุบัน สู่อนาคต

เอกสารอ้างอิง

- [1] ภิญโญ สารธ. 2521. **หลักการศึกษ**. กรุงเทพฯ: สุภา.
- [2] สุนันทิพย์ บุญสมบัติ. 2553. **เอกสารการสอนชุดวิชาพื้นฐานการศึกษา หน่วยที่ 10**. พิมพ์ครั้งที่ 33. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- [3] สิปปนนท์ เกตุทัต. 2545. **จากอดีตและปัจจุบันสู่อนาคตของการปฏิรูปการศึกษาไทย: สู่สังคมแห่งปัญญาและการเรียนรู้**. [ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก: www.onec.go.th/onec_web/page.php?mod.pdf. (วันที่ค้นข้อมูล: 15 กรกฎาคม 2559).
- [4] พิพัฒนา วิเชียรสุวรรณ. 2536. **แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2535**. กรุงเทพฯ: รุ่งเรืองสาสน์การพิมพ์
- [5] สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. 2556. **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่3) พ.ศ. 2553**. [ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก: http://www.onec.go.th/onec_web/main.php?parentID=CAT0001335. (วันที่ค้นข้อมูล: 12 พฤษภาคม 2556).

- [6] สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. 2556. **แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2545-2559**. [ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก: http://www.onec.go.th/Onec_web/main.php?parentID=CAT0001335 (วันที่ค้นข้อมูล: 13 พฤษภาคม 2556).
- [7] สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. 2553. **แผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง (พ.ศ.2552-2559)**. กรุงเทพฯ: พรักหวานกราฟฟิค.
- [8] สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. 2557. **การจัดทำยุทธศาสตร์การปฏิรูปการศึกษาขั้นพื้นฐานให้เกิดความรับผิดชอบ**. [ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก: <http://www.tdri.or.th>. (วันที่ค้นข้อมูล: 15 กรกฎาคม 2559).
- [9] องค์การศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรม แห่งสหประชาชาติ แพลโดย กลุ่มความร่วมมือกับต่างประเทศและวิเทศสัมพันธ์ สำนักงานนโยบายความร่วมมือกับต่างประเทศ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. 2556. **ข้อริเริ่มระดับโลกว่าด้วยการศึกษาดูต้องมาก่อน**. กรุงเทพฯ: พรักหวานกราฟฟิค.
- [10] วิจารย์พานิช. 2555. **วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21**. กรุงเทพฯ: ตลาดาพับลิเคชั่น.
- [11] สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. 2554. **ก้าวสู่อาเซียน**. กรุงเทพฯ: องค์การส่งเสริมการค้าผ่านศึก.
- [12] สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. 2553. **(ร่าง) กรอบทิศทางแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2574**. [ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก: www.onec.go.th/onec.../2016-EdPlan60-74.pdf. (วันที่ค้นข้อมูล: 15 กรกฎาคม 2559).